

A photograph of three young people, two men and one woman, smiling and looking towards the right. They are outdoors in front of a modern building with a grid-like facade. The lighting is bright and warm, suggesting a sunny day. The woman in the foreground has long red hair and is wearing a denim jacket. The man next to her is wearing a dark jacket. The man in the background is also smiling.

Toiveikkaampi tulevaisuus – Nuorten talousosaamisbarometri

Yhteenveto tuloksista

OP Ryhmä, Helsingin yliopisto ja Jyväskylän yliopisto

1.10.2024

Esipuhe

OP Ryhmän, Helsingin yliopiston ja Jyväskylän yliopiston toteuttama Toiveikkaampi tulevaisuus – Nuorten talousosaamisbarometri on ensimmäinen Suomessa toteutettu barometrityyppinen kyselytutkimus, jossa kartoitetaan teini-ikäisten nuorten (15–19 v.) talousosaamista.

Tutkimuksen tavoitteena on ollut tuottaa yhteiskunnallisesti merkittävää ja laadukasta tietoa suomalaisnuorten rahankäytöstä, taloudenhallinnan taidoista, asenteista lainaa ja velanottoa kohtaan ja näihin liittyvistä käyttäytymisestä ja asenteista.

Tutkimus tuottikin paljon informaatiota nuorten talousosaamisesta, asenteista taloutta, rahaa ja kulutusta kohtaan sekä taloudellisesta toiminnasta. Yleisesti ottaen nuorten vastauksista löytyi hyvää talousosaamista sekä uskoa omaan taloudenhallinnan kykyihin ja hyvään taloudelliseen tulevaisuuteen.

Nuorten välillä löytyi kuitenkin myös eroja taloustaidoissa ja taloudenhallinnassa. Kaikki nuoret eivät ole samalla viivalla taloutensa rakentamisessa. Juuri siksi tutkittu tieto auttaa talouskasvatuksen ja –koulutuksen suunnittelussa ja kohdentamisessa.

Hyvä talousosaaminen on kansalaistaito. Sen kohentaminen ja ylläpitäminen erityisesti kasvavien nuorten keskuudessa on kaikkien aikuisten yhteinen tehtävä, niin perheiden, koulun, poliittisten päättäjien, tutkijoiden, yritysten kuin kolmannen sektorin toimijoidenkin. Erityisen tärkeää ja hedelmällistä on yhdistää eri toimijoiden asiantuntemusta. Tämä urauurtava barometri on erinomainen esimerkki hyvin toimivasta instituutioiden välisestä yhteistyöstä, joka on tuottanut mielenkiintoisia ja vaikuttavia tuloksia.

Hannakaisa Länsisalmi, OP Ryhmä

Katariina Salmela-Aro, Helsingin yliopisto

Terhi-Anna Wilska, Jyväskylän yliopisto

Tutkimusta johtivat prof. Katariina Salmela-Aro (Helsingin yliopisto) ja prof. Terhi-Anna Wilska (Jyväskylän yliopisto)

Tutkijoina toimivat Julia Nuckols ja Sini Tiihonen, sekä tutkimusavustajina Niina Holmström ja Lili Vihavainen

Yhteenveto tuloksista 1(3)

Tutkimuksen mukaan 15-19 -vuotiaiden nuorten talousosaaminen on melko hyvällä tasolla. Poikien talousosaaminen liittyen korkolaskutehtäviin, sijoittamisen riskeihin sekä ymmärrys inflaatiosta on hieman parempi kuin tyttöjen, mikä on linjassa useiden kansainvälisten tutkimusten kanssa.

Kotimaisten tutkimusten perusteella (mm. Wilska & Nyrhinen, 2024) arvelemme, että sukupuolten väliset erot tasoittuvat aikuistumisen myötä. Koulumenestys on yhteydessä talousosaamiseen, ja lukiolaisten talousosaaminen on parempaa kuin ammattikoululaisten. Tämä on haaste sekä kodeille että koululle. Hyvä oman talouden hallinta on yhteydessä hyvään talousosaamiseen, mikä ei ole yllättävää.

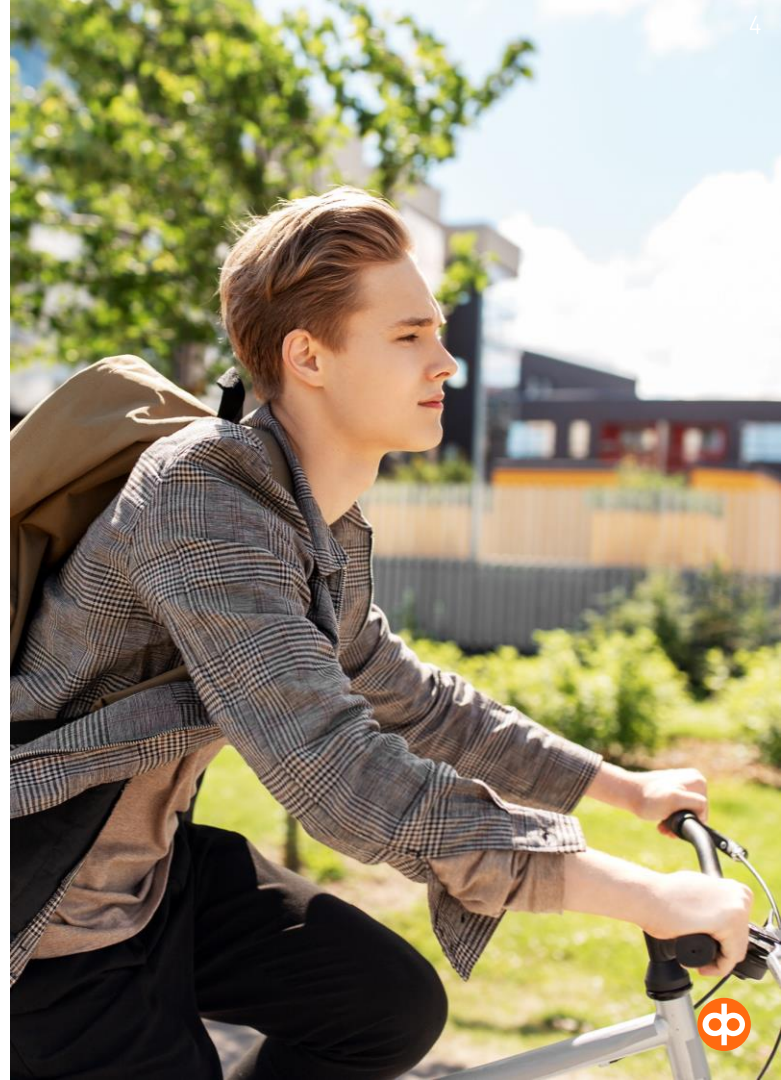

Yhteenveto tuloksista 2(3)

Yleisesti ottaen nuoret ovat tyytyväisiä taloudenhallintaansa. Valtaosa myös tietää, mistä saa apua taloudellisissa ongelmissa. Tytöt tuntevat enemmän huolta taloudestaan kuin pojat.

Kodeissa puhutaan taloudesta, mutta ei kovin usein – kuitenkin koti tärkein taloustiedon lähde. Sosiaalisen median rooli on kuitenkin yllättävänkin suuri. Vastaavanlainen tulos on saatu myös PTT:n tutkimuksessa (2024).

Kodeissa puhutaan sijoittamisesta ja vaurastumisesta enemmän poikien kuin tyttöjen kanssa. Tulos on sikäli linjassa oikeusministeriön tutkimuksen kanssa, että siinä nuoret miehet ilmoittivat sijoittavansa huomattavasti useammin kuin nuoret naiset. Olisikin erittäin tärkeää kiinnittää huomiota niin kodeissa kuin koulussa sukupuolten tasa-arvoiseen huomioimiseen raha-asioissa.

Yhteenveto tuloksista 3(3)

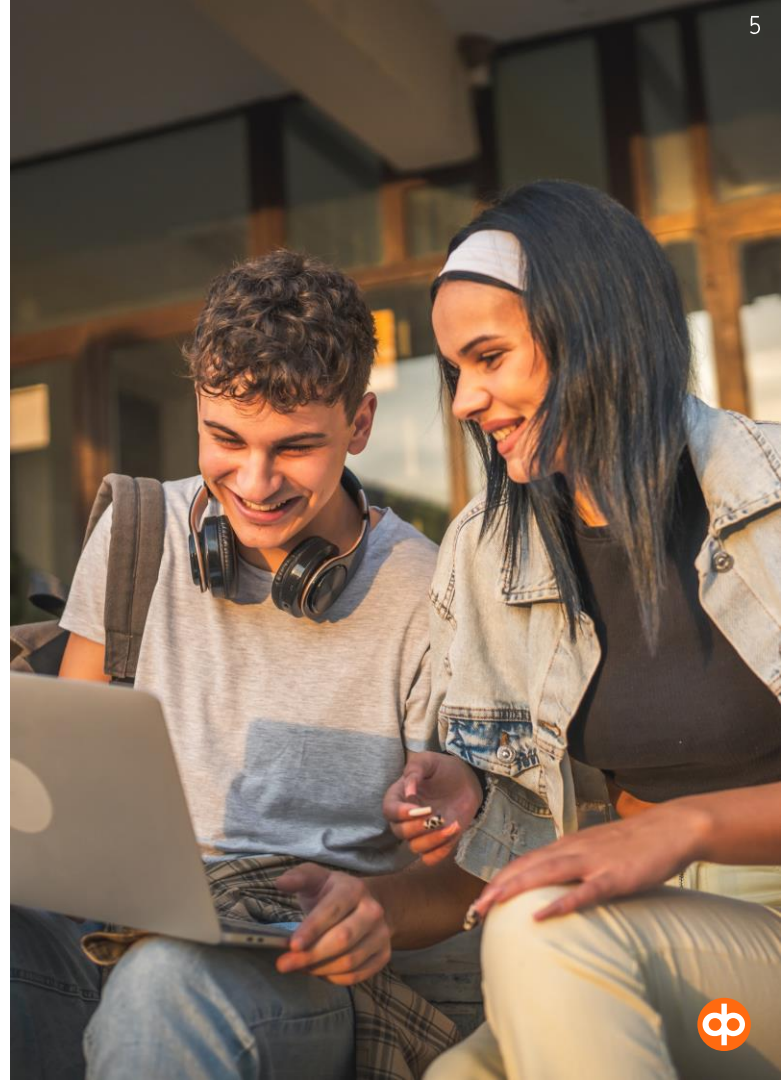
Nuorten suhtautuminen lainoihin ja velkaantumiseen on realistista ja kohtuullista. Pikavippeihin suhtaudutaan jyrkän kielteisesti ja melko negatiivisesti myös vapaa-ajan rahoittamiseen lainoilla.

Suhtautuminen asunto- ja autolainaan on positiivista, mutta realistista. Merkillepantavaa on asuntolainan ottamisen suunnittelun yhteys lapsuudenperheen varallisuuteen. Hyvätuloisten perheiden lapset suunnittelevat tyypillisesti ottavansa asuntolainaa kun taas vähävaraisempien perheiden nuoret uskovat muita useammin asuvansa tulevaisuudessa vuokralla.

Opintolainan ottamisen suhteen nuoret ovat epäileväisiä, mikä lienee yhteydessä vastaajien nuoreen ikään.

Nuoret edustavat kulutusasenteiltaan kulutuskeskeistä, säästäväistä ja ympäristötietoista tyyliä. Säästäväiset ovat tyypillisemmin poikia ja ympäristötietoiset tyttöjä ja lukiolaisia. Tämä on linjassa useiden kulutustutkimusten kanssa eikä ole juurikaan muuttunut, vaikka ympäristökysymykset ovat yhteiskunnallisesti aiempaa tärkeitä.

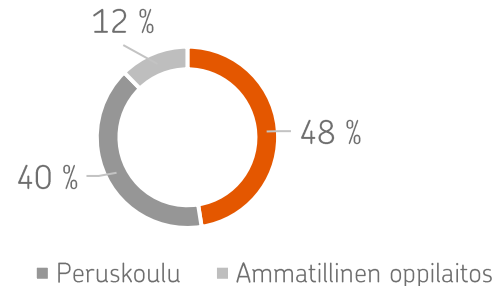
Myös aikuisväestön keskuudessa naiset ovat ympäristötietoisempia kuin miehet. Tämäkin on haaste talous- ja kulutuskasvatukselle kodeissa ja kouluissa.

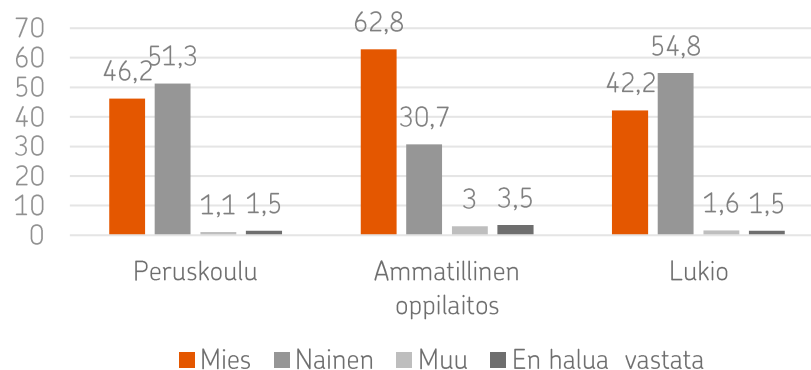
Vastaajaprofiilit

- Keväällä 2024 toteutettuun kyselytutkimukseen osallistui 1886 oppilasta 72:sta oppilaitoksesta
- Ammattioppilaitoksia on suhteellisesti vähemmän kuin lukioita ja peruskouluja, mikä johtuu aineiston keruuajankohdasta
- Koko aineistossa vastaajien ikä- ja sukupuolijakauma on tasainen
- Alueellisesti otos on valtakunnallisesti kattava, mutta aineiston keruutavasta johtuen ei täysin valtakunnallisesti edustava

Vastaajien kouluaste

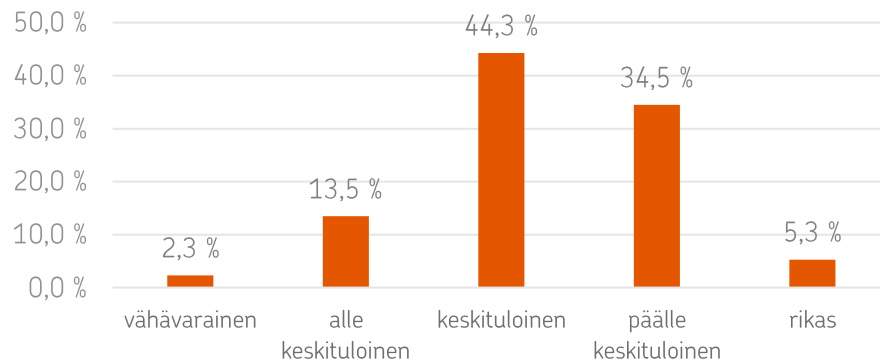

Vastaajien sukupuoli ja kouluaste

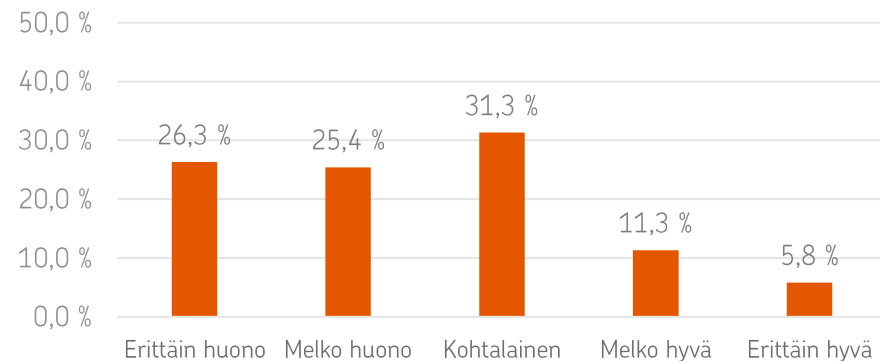

- Valtaosa kyselyyn vastanneista nuorista asui vielä vanhempiensa kanssa samassa taloudessa
- Sosioekonomiset taustatiedot sisältävät korkeammin koulutetun vanhemman koulutustason, lapsuudenperheen toimeentulon, oman taloudellisen tilanteen sekä käyttörahan määrän
- Nuorten arviot lapsuudenperheen toimeentulosta noudattavat suunnilleen normaalijakaumaa.
- Arviot omasta taloudellisesta tilanteesta painottuvat erittäin huonon ja kohtalaisen välille.

Perheen toimeentulo lapsuudessa

Arvio omasta taloudellisesta tilanteesta

Nuorten talousosaaminen

Nuorten talousosaaminen on vastaajien ikä huomioiden hyvällä tasolla. Nuorten välillä oli kuitenkin jossain määrin eroja, joihin kannattaa kiinnittää huomiota. Merkittävin, joskaan ei yllättävä löydös oli talousosaamisen suhde vastaajien arvioimaan koulumenestykseen. Samoin hyvän rahankäytön hallinnan yhteys hyvään talousosaamiseen on huomionarvoista. Tämä viittaa siihen, että talousosaaminen on kiinteä osa hyvää yleistä elämäntilannetta.

Lukiolaisten talousosaaminen oli parempaa kuin ammattikoululaisten. Tähän pitäisi kiinnittää huomiota talouskoulutuksen ja -kasvatuksen kohdentamisessa. Talousosaaminen pitäisi saada kiinteäksi osaksi opetusta jo peruskoulussa.

Poikien tyttöjä parempi talousosaaminen liittyen korkolaskutehtäviin, sijoittamisen riskeihin sekä ymmärrys inflaatiosta on linjassa kansainvälisten tutkimusten kanssa. On luultavaa, että sukupuoliero tasoittuu iän myötä, sillä tuore kotimainen tutkimus (Wilska & Nyrhinen, 2024) 15-29-vuotiailla osoitti talousosaamisen olevan parempaa nuorilla naisilla kuin nuorilla miehillä.

Nuorten
talousosaaminen
on melko hyvällä
tasolla

Hyvä talousosaaminen on yhteydessä hyvään koulumenestykseen

- Vastaajien itse arvioitu koulumenestys on selkeästi yhteydessä talousosaamisen tasoon (1= heikko koulumenestys, 5= erittäin hyvä koulumenestys).
- Ne vastaajat, jotka arvioivat oman koulumenetyksensä ”melko hyväksi” tai ”erittäin hyväksi” vastasivat todennäköisemmin oikein talousosaamista mittaaviin kysymyksiin.
- Vastaajien talousosaaminen suhteessa koulumenestykseen vaihteli jonkin verran kysymyskohtaisesti.

Hyvä talousosaaminen on yhteydessä hyvään rahankäytön hallintaan

- Hyvä talousosaaminen on yhteydessä hyvään rahankäytön hallintaan. Rahankäytön hallintaa mitattiin usealla budjetoinnin osaamista mittaavalla väittämällä (1=täysin eri mieltä, 5=täysin samaa mieltä), joista tehtiin summamuuttuja:
- ”Seuraan säännöllisesti tulojani ja menojaani”, ”Suunnittelen menoni huolellisesti etukäteen”, ”Osaan hallita rahankäyttöäni”, ”Jos minulla on ylimääräistä rahaa, laitan sen säästöön” ja ”Minulla on säästötavoitteita, jotta voin ostaa tiettyjä asioita tulevaisuudessa”.

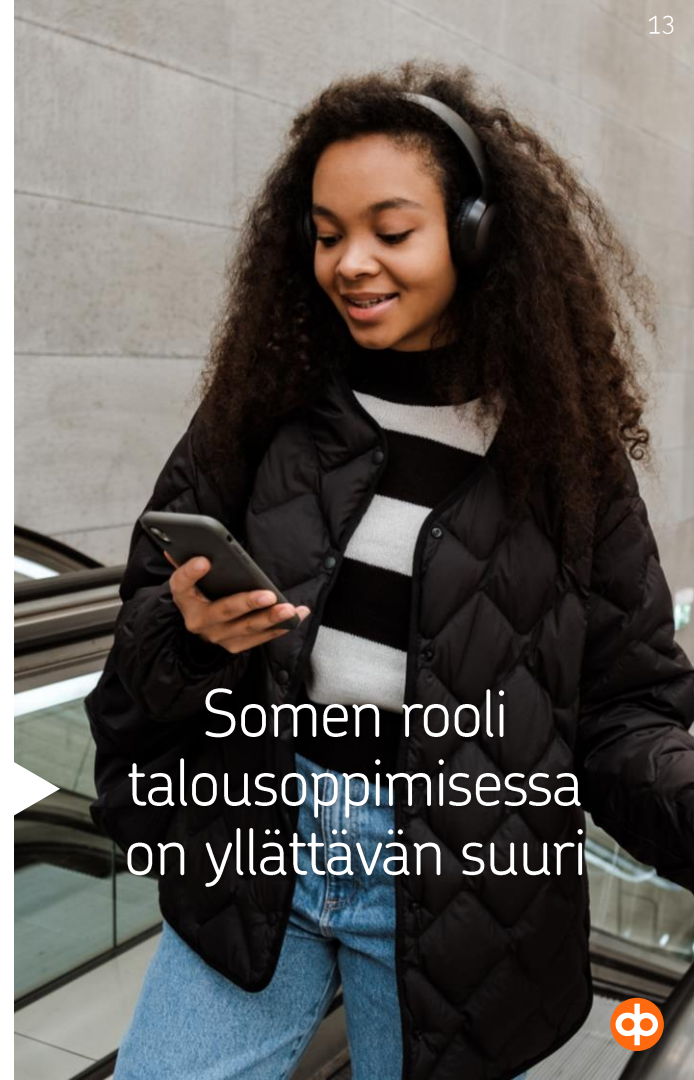

Rahasta puhuminen ja talousoppimisen kanavat

On huomionarvoista, että kodeissa talousasioista ei tyypillisesti puhuta päivittäin tai edes viikoittain, vaan pikemminkin kuukausittain. On jopa hieman huolestuttavaa, että perheissä puhutaan enemmän poikien kuin tyttöjen kanssa sijoittamiseen, vaurastumiseen ja yrittäjyyteen liittyvistä asioista. Tyttöjen kanssa puhutaan enemmän rahan pyytämisestä ja ostamisesta sekä perheen taloudellisesta tilanteesta, mikä heijastelee perinteisiä sukupuolirooleja.

Oli odotettua, että kodin ja koulun rooli talousoppimisessa on suuri. Kaikki nuoret eivät kuitenkaan koe saavansa talusopastusta edes näistä kanavista.

Mielenkiintoinen tulos oli sosiaalisen median vaikuttajien iso merkitys nuorille taloustiedon jakajina. Myös muiden tutkimusten mukaan (Tuominen ym. 2022; Wilska ym. 2020) somevaikuttajat ovat jo tärkein kaupallisen informaation lähde alle 25-vuotiaiden keskuudessa. Aiempien tutkimusten mukaan somevaikuttajien seuraaminen on suoraan yhteydessä myös materialistisiin kulutusasenteisiin.

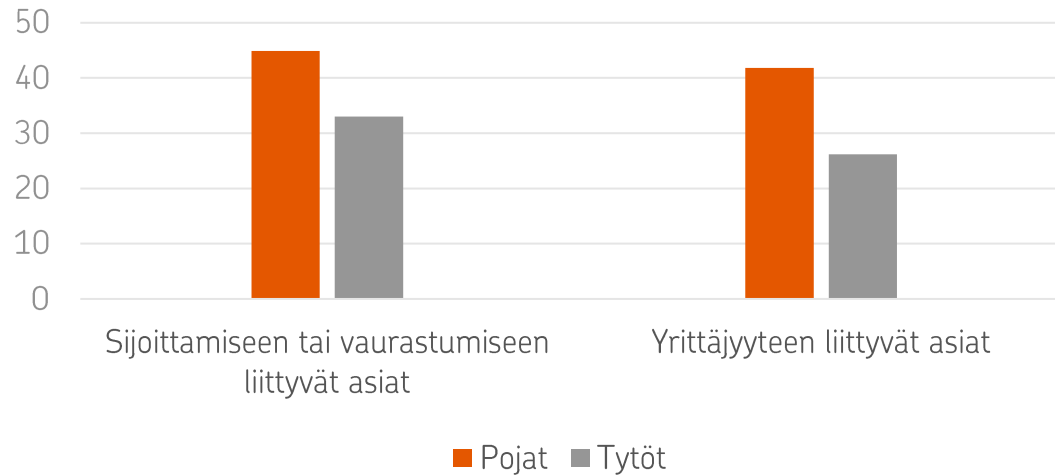
Somen rooli
talusoppimisessa
on yllättävän suuri

Nuoret puhuvat vanhempiansa kanssa eniten omasta ja perheen kulutuksesta (%)

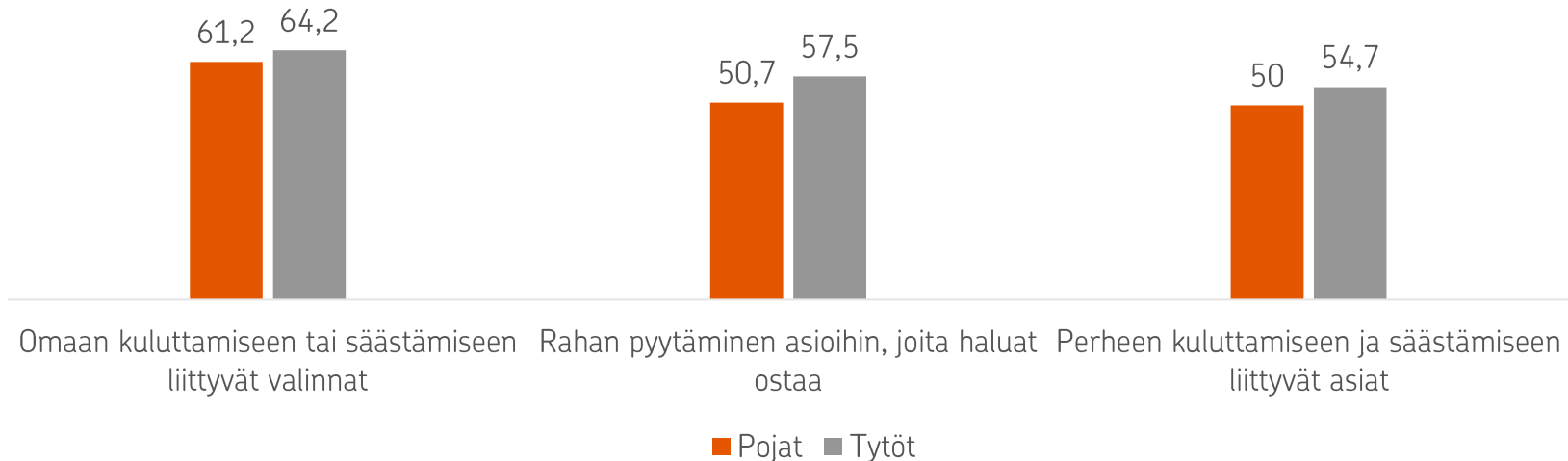
Poikien kanssa puhutaan enemmän sijoittamisesta, vaurastumisesta ja yrittäjyyteen liittyvistä asioista kuin tyttöjen kanssa.

Kuinka usein olet puhunut vanhempiesi tai huoltajiesi kanssa seuraavista asioista viimeisen puolen vuoden aikana? (Kuukausittain tai useammin) (%)

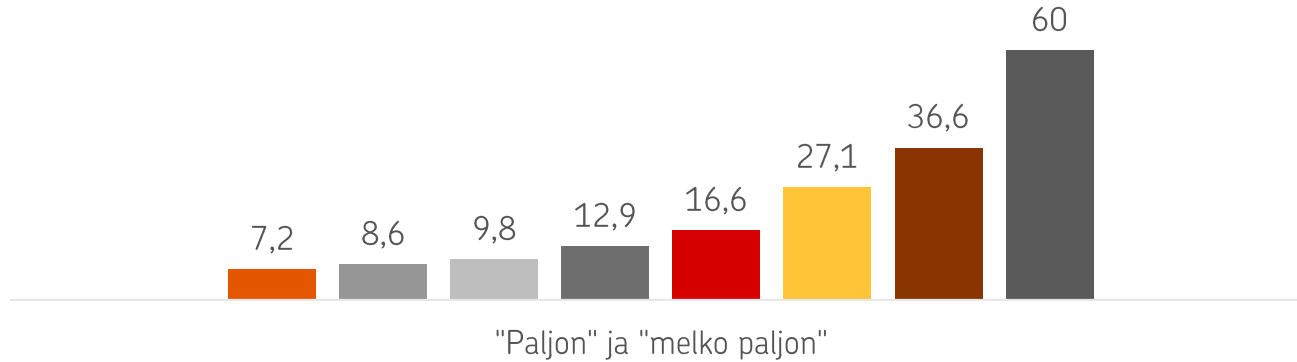

Tyttöjen kanssa puhutaan yleisemmin rahan pyytämiseen tai perheen kuluttamiseen liittyvistä asioista.

Kuinka usein olet puhunut vanhempiesi tai huoltajiesi kanssa seuraavista asioista viimeisen puolen vuoden aikana? (Kuukausittain tai useammin) (%)

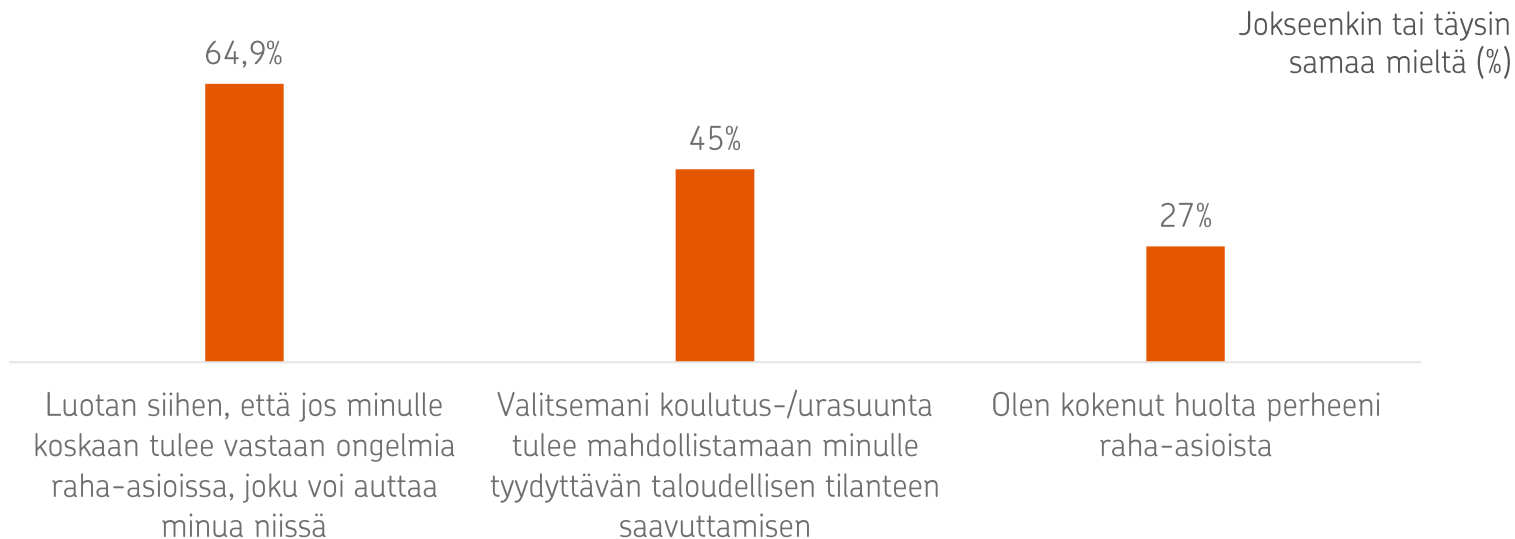

Eniten talousopastusta saadaan kotoa ja koulusta.
Myös somevaikuttajien rooli on tärkeä. (%)

- Digitaalisista peleistä
- Koulun ulkopuolella, esim. kurssilla, harrastusryhmässä tai harrastuskerhossa
- Vapaa-ajalla luetuista tai kuunnelluista kirjoista
- Pankkini henkilökunnalta
- Pankkien nettisivuilta
- Sosiaalisen median (esim. TikTok, Instagram, Facebook, X) vaikuttajilta
- Koulussa, jonkin oppiaineen tunnilla
- Perheeltä

Nuoret luottavat avun saamiseen taloudellisissa ongelmissa, mutta yli neljännes kokee huolta perheen taloudesta

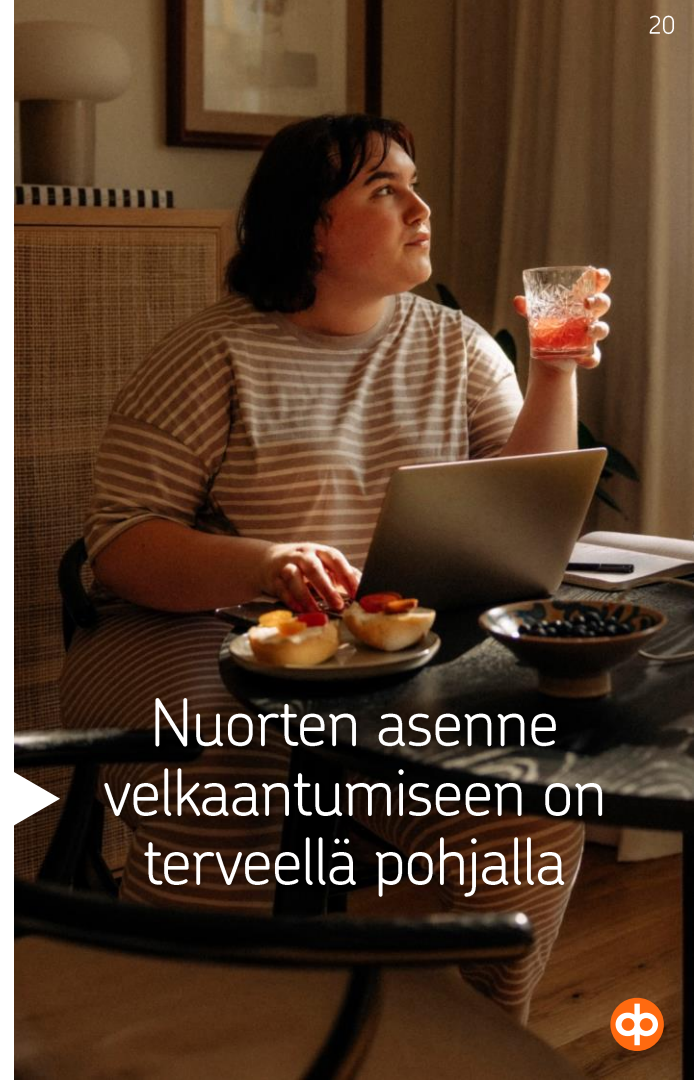

Asenteet velkaa ja kuluttamista kohtaan

Nuorten asenne velkaantumiseen on terveellä pohjalla, ja esimerkiksi pikavippeihin suhtaudutaan jyrkän kielteisesti. Myös vapaa-ajan toiminnan, kuten ulkomaanmatkojen ja harrastusten rahoittaminen lainalla ei nuorten mielestä ole hyvä asia. Opintolainan ottamiseen nuoret suhtautuvat varauksellisesti. Tosin nuoren ikänsä takia moni vastaaja ei osannut vielä arvioida asiaa.

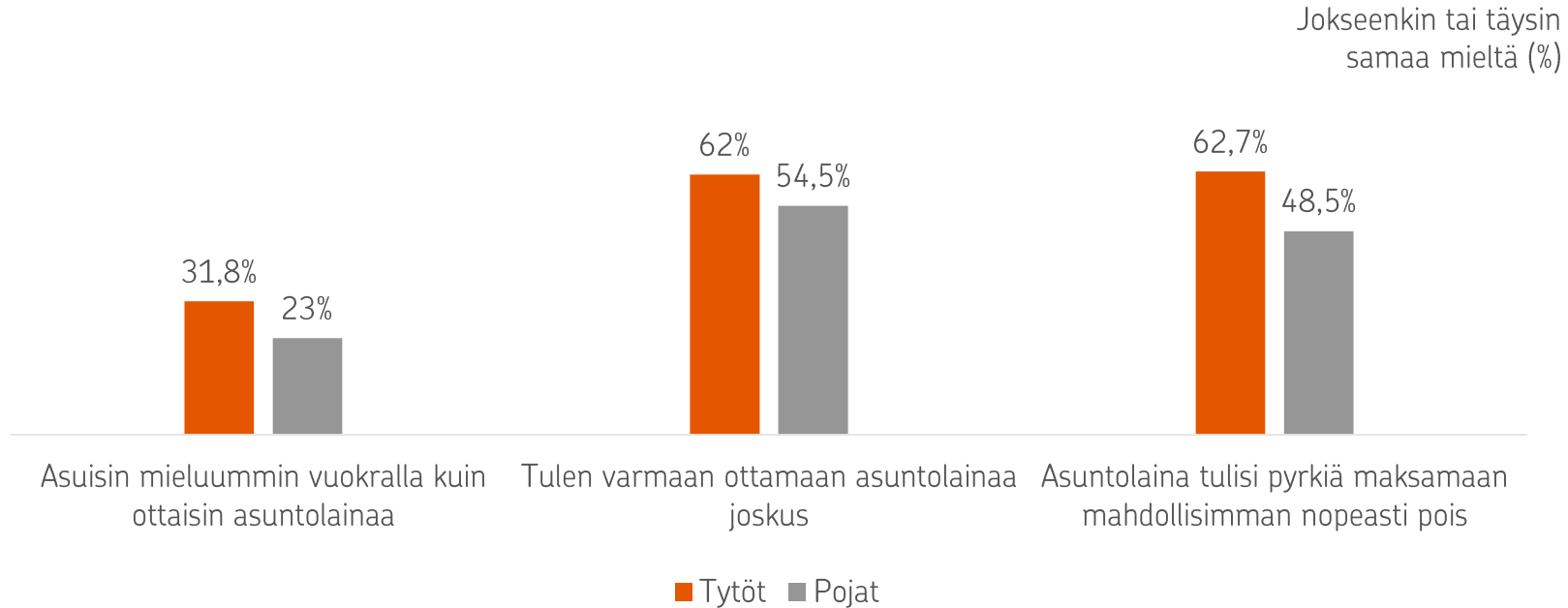
Asuntolainaa kohtaan asenteet ovat positiivisemmat kuin muita lainoja kohtaan. Yli puolet nuorista uskoo varmasti ottavansa asuntolainan tulevaisuudessa. Keskituloisina ja varakkaina perhettään pitävät nuoret olivat valmiimpia ottamaan asuntolainaa kuin vähävaraisempina perhettään pitävät nuoret.

Koettu taloudellinen tilanne on yhteydessä kulutusasenteisiin, mikä on linjassa aiempien tutkimusten kanssa. Kulutus- ja materiakeskeisyys on hieman tyypillisempää vähävaraisiksi perheensä kokeville nuorille, kun taas ympäristötietoisuus ja säästäväisyys on tyypillisempää niille nuorille, joiden taloustilanne on hyvä ja joilla on koulutetut vanhemmat.

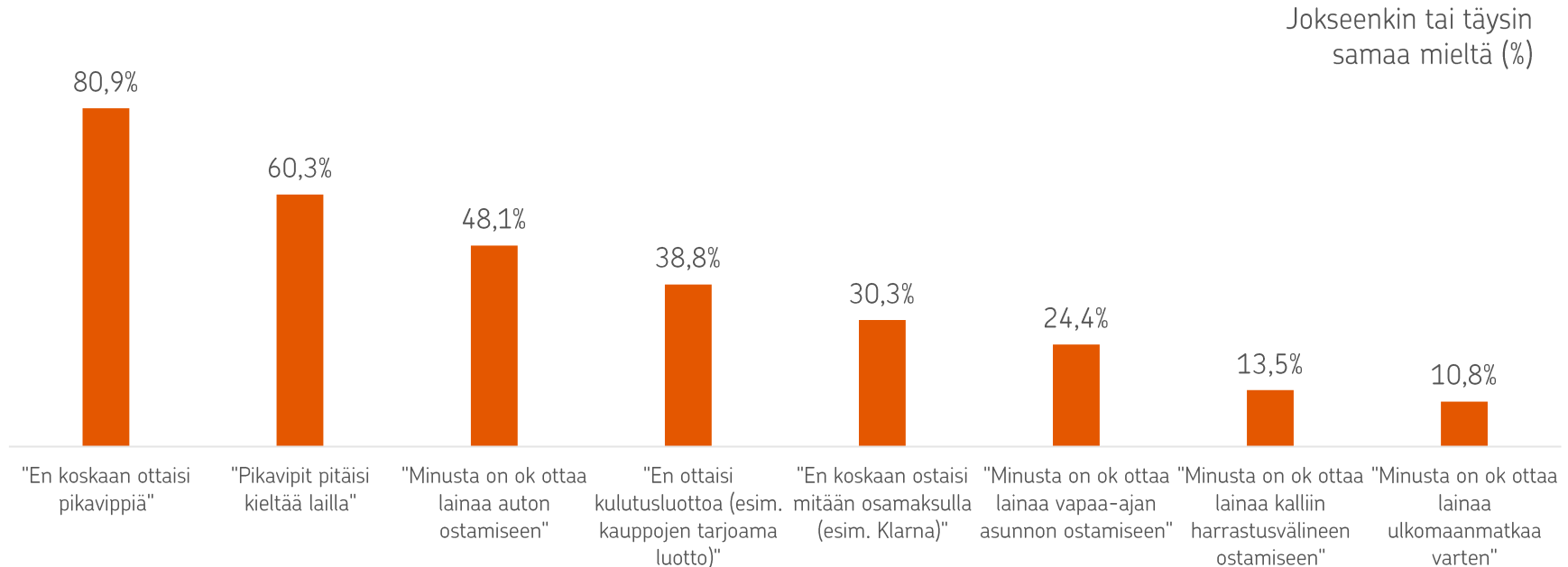

Nuorten asenne
velkaantumiseen on
terveellä pohjalla

Asenteet asuntolainan ottamista kohtaan melko positiiviset

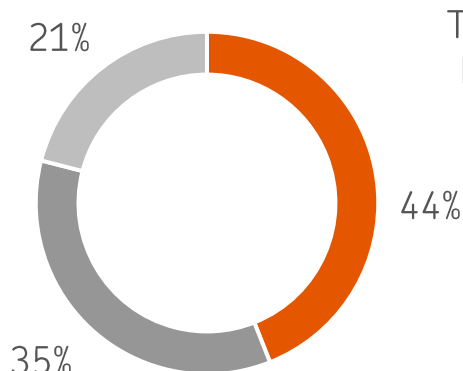
Nuorten asenteet pikavippejä sekä lainalla rahoitettua vapaa-aikaa kohtaan negatiiviset

Nuoret voitiin jakaa kulutusasenteidensa pohjalta kolmeen eri kuluttajatyyppiin

Todennäköisemmin tyttöjä, lukiolaisia, vähintään melko hyväksi koettu toimeentulo

Todennäköisemmin poikia, vähintään melko hyväksi koettu toimeentulo

Todennäköisemmin huonoksi tai melko huonoksi koettu toimeentulo

■ Kulutuskeskeiset ■ Säästäväiset ■ Ympäristötietoiset

Lisätietoa op.fi/nuoretjaraha

Yhteistyössä

